

GRUP FOCUS
teatregoja

direcció: josep maria pou

CARMEN MACHI
MIREIA AIXALÀ
FRANCISCO REYES

LA AUTORA DE LAS
Meninas

D'ERNESTO CABALLERO

Producció

FOCUS

CDN

Centro Dramático Nacional

Què?	<i>La autora de Las meninas</i>
Qui?	Direcció Ernesto Caballero
	Amb Carmen Machi, Mireia Aixalà i Francisco Reyes
Quan?	Del 22 d'abril al 4 de juny
On?	Teatre Goya

Carmen Machi protagonitza **La autora de Las meninas**, un text de nova creació signat per Ernesto Caballero, dramaturg, director d'escena i Director del Centro Dramático Nacional (CDN) - INAEM. Mireia Aixalà i Francisco Reyes completen el repartiment d'aquest muntatge, una comèdia distòpica que reflexiona sobre el valor de l'art, el mal ús del poder, les conviccions socials i la vanitat.

La autora de Las meninas és una coproducció de Focus i el Centro Dramático Nacional (CDN)-INAEM que planteja un possible futur en el qual una monja especialitzada en la reproducció exacta de grans obres pictòriques rep un curiós encàrrec del Ministeri de Cultura espanyol en un context de greu crisi econòmica.

L'obra suposa el retrobament de Carmen Machi i Ernesto Caballero sobre l'escenari, després de grans èxits com *La tortuga de Darwin* (Teatro de La Abadía, 2008) i *Auto* (Teatro Lara de Madrid, 2007).

Carmen Machi torna a Barcelona després de l'èxit aconseguit amb *Juicio a una zorra* de Miguel del Arco, que va protagonitzar al Teatre Goya durant el mes de gener de 2016.

Text del director

En un futuro no muy lejano la crisis financiera que sacude a Europa obliga al Estado español a desprenderse de buena parte de su patrimonio artístico. Ante la posibilidad de la venta de *Las meninas*, una afamada monja copista recibe el encargo de realizar una réplica exacta del original velazqueño. A partir de este momento, la religiosa se va a ver atrapada en una encrucijada de diversos intereses que propiciarán una radical transformación en su personalidad, una suerte de posesión demoníaca.

La autora de Las meninas es una sátira distópica que reflexiona sobre la creciente exaltación de la subjetividad individual así como el lugar que ocupa la expresión artística en nuestro tiempo. La obra presenta una hipotética sociedad *liberada* finalmente de toda necesidad artística o humanística; el sinsentido de una actividad *improductiva* es asumido abiertamente por las formaciones políticas tanto de la izquierda como de la derecha, coincidentes en el cuestionamiento de una inversión superflua y onerosa desde una nueva concepción del bienestar social.

Ángela, la protagonista de esta fábula sobre la vanidad, se resiste a aceptar la democratización indiscriminada en todos los ámbitos del quehacer cultural; el derrumbe de la *autoritas* referida al arte y al conocimiento, el advenimiento, en fin, de un nuevo paradigma que sitúa y equipara en el mismo canon una pegadiza canción del verano con, pongamos por caso, el *Réquiem* de Mozart.

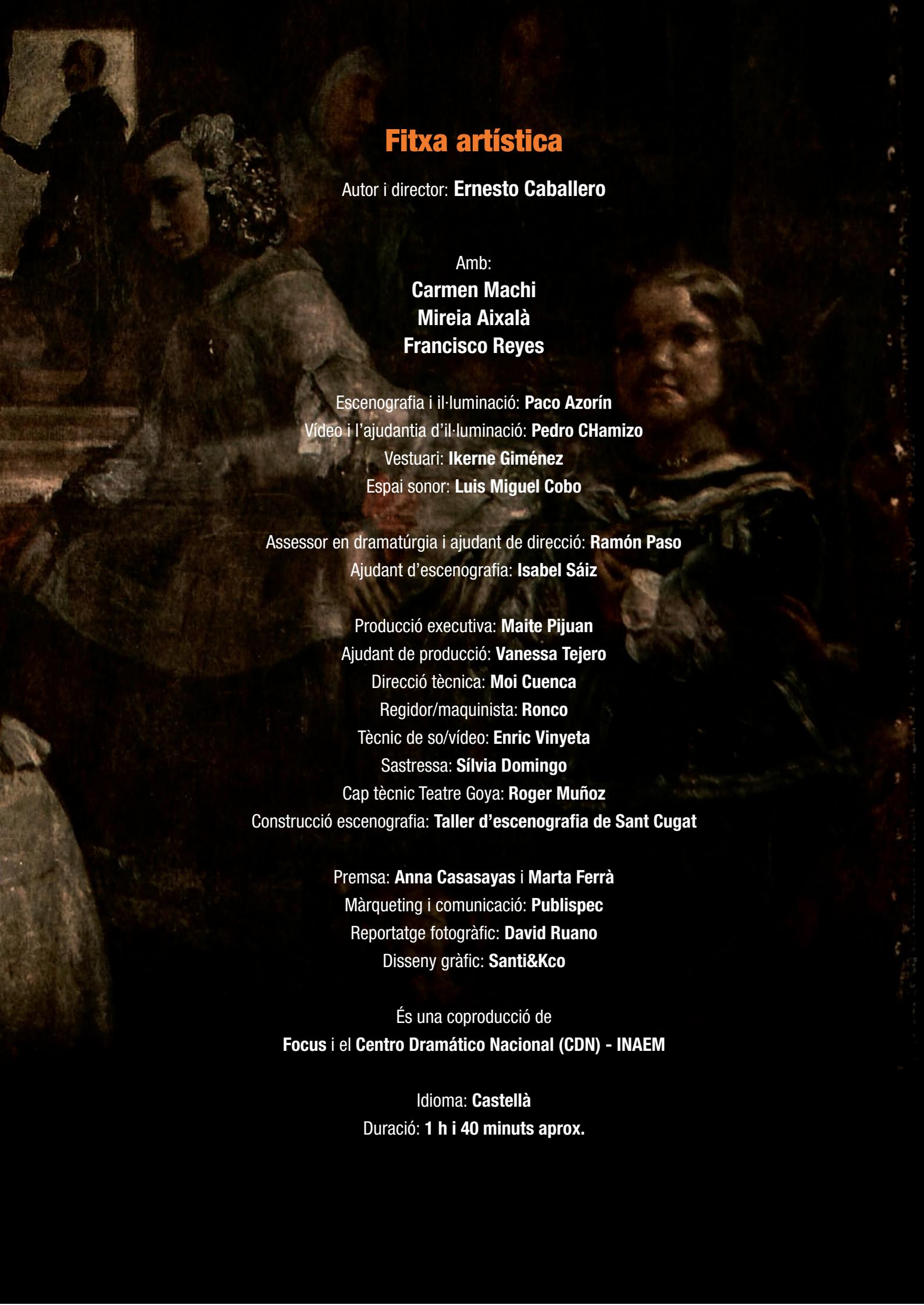
Ernesto Caballero

Comentari del conservador de Pintura Espanyola, Javier Portús, sobre *Las meninas*

Es una de las obras de mayor tamaño de Velázquez y en la que puso un mayor esfuerzo para crear una composición a la vez compleja y creíble, que transmitiera la sensación de vida y realidad, y al mismo tiempo encerrara una densa red de significados. El pintor alcanzó su objetivo y el cuadro se convirtió en la única pintura a la que el tratadista Antonio Palomino dedicó un epígrafe en su historia de los pintores españoles (1724). Lo tituló *En que se describe la más ilustre obra de don Diego Velázquez*, y desde entonces no ha perdido su estatus de obra maestra. Gracias a Palomino sabemos que se pintó en 1656 en el Cuarto del Príncipe del Alcázar de Madrid, que es el escenario de la acción. El tratadista cordobés también identificó a la mayor parte de los personajes: son servidores palaciegos, que se disponen alrededor de la infanta Margarita, a la que atienden doña María Agustina Sarmiento y doña Isabel de Velasco, *meninas* de la reina. Además de ese grupo, vemos a Velázquez trabajar ante un gran lienzo, a los enanos Mari Bárbola y Nicolasito Pertusato, que azuza a un mastín, a la dama de honor doña Marcela de Ulloa, junto a un guardadamas, y, al fondo, tras la puerta, asoma José Nieto, aposentador. En el espejo se ven reflejados los rostros de Felipe IV y Mariana de Austria, padres de la infanta y testigos de la escena. Los personajes habitan un espacio modelado no sólo mediante las leyes de la perspectiva científica sino también de la perspectiva aérea, en cuya definición representa un papel importante la multiplicación de las fuentes de luz. *Las meninas* tiene un significado inmediato accesible a cualquier espectador. Es un retrato de grupo realizado en un espacio concreto y protagonizado por personajes identificables que llevan a cabo acciones comprensibles. Sus valores estéticos son también evidentes: su escenario es uno de los espacios más creíbles que nos ha dejado la pintura occidental; su composición aúna la unidad con la variedad; los detalles de extraordinaria belleza se reparten por toda la superficie pictórica; y el pintor ha dado un paso decisivo en el camino hacia el ilusionismo, que fue una de las metas de la pintura europea de la Edad Moderna, pues ha ido más allá de la transmisión del *parecido* y ha buscado con éxito la representación de la *vida* o la animación. Pero, como es habitual en Velázquez, en esta escena en la que la infanta y los servidores interrumpen lo que hacen ante la aparición de los reyes, subyacen numerosos significados, que pertenecen a campos de la experiencia diferentes y que la convierten en una de las obras maestras de la pintura occidental que ha sido objeto de una mayor cantidad y variedad de interpretaciones. Existe, por ejemplo, una reflexión sobre la identidad regia de la infanta, lo que, por extensión llena el cuadro de contenido político. Pero también hay varias referencias importantes de carácter histórico-artístico, que se encarnan en el propio pintor o en los cuadros que cuelgan de la pared del fondo; y la presencia del espejo convierte el cuadro en una reflexión sobre el acto de ver y hace que el espectador se pregunte sobre las leyes de la representación, sobre los límites entre pintura y realidad y sobre su propio papel dentro del cuadro. Esta riqueza y variedad de contenidos, así como la complejidad de su composición y la variedad de las acciones que representa, hacen que *Las meninas* sea un *retrato* en el que su autor utiliza estrategias de representación y persigue unos objetivos que desbordan los habituales en ese género y lo acercan a la *pintura de historia*. En ese sentido, constituye uno de los lugares principales a través de los cuales Velázquez reivindicó las posibilidades del principal género pictórico al que se había dedicado desde que se estableció en la corte en 1623.

Text extret de Portús, J.: *Velázquez y la familia de Felipe IV*, Museo Nacional del Prado, 2013, p. 126.

Font de la informació: Museo Nacional del Prado. 2017.

Fitxa artística

Autor i director: **Ernesto Caballero**

Amb:

Carmen Machi

Mireia Aixalà

Francisco Reyes

Escenografia i il·luminació: **Paco Azorín**

Vídeo i l'ajudantia d'il·luminació: **Pedro Chamizo**

Vestuari: **Ikerne Giménez**

Espai sonor: **Luis Miguel Cobo**

Assessor en dramatúrgia i ajudant de direcció: **Ramón Paso**

Ajudant d'escenografia: **Isabel Sáiz**

Producció executiva: **Maite Pijuan**

Ajudant de producció: **Vanessa Tejero**

Direcció tècnica: **Moi Cuenca**

Regidor/maquinista: **Ronco**

Tècnic de so/vídeo: **Enric Vinyeta**

Sastressa: **Sílvia Domingo**

Cap tècnic Teatre Goya: **Roger Muñoz**

Construcció escenografia: **Taller d'escenografia de Sant Cugat**

Premsa: **Anna Casasayas i Marta Ferrà**

Màrqueting i comunicació: **Publispec**

Reportatge fotogràfic: **David Ruano**

Disseny gràfic: **Santi&Kco**

És una coproducció de

Focus i el Centro Dramático Nacional (CDN) - INAEM

Idioma: **Castellà**

Duració: **1 h i 40 minuts aprox.**

La crítica ha dit ...

“Un texto interesante y oportuno”

Eva Díaz Pérez, ABC

“Un discurso cargado de erudición,
hecho a medida para Carmen Machi”

Dolores Guerrero, El Correo de Andalucía

“Una magistral y extrema interpretación
de un texto inteligente, profundo y divertido”

C.M, La Tribuna de Toledo

“Carmen Machi, ¡espléndida!”

Alberto Illán, ABC

“Hablar del tandem
Ernesto Caballero y Carmen Machi
es hacerlo de lo mejor del teatro de nuestros días.”

J. Guayerbas, El Cultural

“Llegó y triunfó. Carmen Machi confirma
que es una actriz de múltiples registros”

Mercè Boladeras, Diari de Terrassa

Ernesto Caballero

És un dels homes més versàtils de l'escena teatral espanyola. Pertany a aquesta generació de creadors que coneix el món teatral en tots els seus aspectes: com a autor, com a director, com a mestre d'actors...

Director del Centro Dramático Nacional des del 2012, ha destacat per igual a les seves facetes d'autor teatral, director d'escena i director de companyia. Professor titular d'Interpretació a la Real Escuela Superior de Arte Dramático, ha estat director associat del Teatre de La Abadía.

Els seus treballs més recents com a director són: *Rinoceronte* d'Eugène Ionesco (CDN); *Vida de Galileo* de Bertolt Brecht (CDN); *El Laberinto mágico* de Max Aub (CDN); *Tratos* (CDN i San Sebastián Capital Europea de la Cultura 2016), una reinterpretació de *Trato de Argel* de Cervantes; i *Jardiel, un escritor de ida y vuelta* (CDN), basat en *Un marido de ida y vuelta* d'Enrique Jardiel Poncela. El seu monòleg *Reina Juana* s'ha estrenat en 2016 al Teatre de La Abadía, amb direcció de Gerardo Vera, i es troba de gira per Espanya.

A la seva obra dramàtica destaquen títols com *Squash*, *Retén*, *Solo para Paquita*, *Rezagados*, *Auto, Santiago (de Cuba)… y cierra España*, *Un busto al cuerpo*, *Pepe el romano*, *Te quiero… muñeca*, *Maniquís*, *Sentido del deber*, *El descenso de Lenin*…

El treball d'Ernesto Caballero com a director respon a moltes de les claus que apareixen també a la seva producció dramàtica: la mateixa insistència en la temàtica social i la mateixa recerca dels límits entre l'escenari i la realitat, la indagació en la metateatralitat, i el joc de temps i espais.

Carmen Machi

En teatre ha treballat als següents espectacles: *Antígona* de Sófocles amb direcció de Miguel del Arco; *Los Macbez*, adaptació de Juan Cavestany i direcció d'Andrés Lima; *El caballero de Olmedo* de Lope de Vega amb direcció de Lluís Pasqual; *Fuegos* de Marguerite Yourcenar amb direcció de Josep Maria Pou; *Juicio a una zorra* dirigida per Miguel del Arco, *Quién teme a Virginia Woolf* d'E. Albee, dirigida per Daniel Veronese; *Agosto*, de Tracy Letts, dirigida per Gerardo Vera; *Falstaff*, dirigida per Andrés Lima; *Almuerzo en casa de los Wittgenstein*, dirigida per Josep Maria Mestres; *Platonov*, d'Anton Txékhov, dirigida per Gerardo Vera; *La tortuga de Darwin*, de Juan Mayorga, dirigida per Ernesto Caballero; *Auto*, d'Ernesto Caballero; *Roberto Zucco*, de Bernard-Marie Koltès, dirigida per Lluís Pasqual; *5 mujeres.com*, dirigida per Ana Rivas; *Cuatro años y un día*, dirigida per J. Miguel Contreras; *Atraco a las tres*, dirigida per Esteve Ferrer; *El mercader de Venecia*, de W. Shakespeare, dirigida per Hansgünther Heyme; *Un busto al cuerpo*, *María Sarmiento i Santiago de Cuba y cierra España*, escriptes i dirigidess per Ernesto Caballero; *Dedos*, de J. C. Fernández, dirigida per A. Taraborrelli; *La noche XII*, de W. Shakespeare, dirigida per Gerardo Vera; *El cuadro*, de Ionesco, dirigida per Luis d'Ors i *Retablo de la avaricia, la lujuria y la muerte*, de Valle-Inclán, dirigida per José Luis Gómez, com també en nombroses activitats amb el grup Taormina Teatro.

Al cinema ha intervингut a les pel·lícules *Thi Mai* dirigida per Patricia Ferreira (2016); *Pieles* dirigida per Eduardo Casanova (2016); *Villaviciosa de al lado*, dirigida per Nacho García Velilla (2016); *El bar* dirigida per Alex de la Iglesia (2015); *Las furias* de Miguel del Arco (2015); *Ocho apellidos catalanes* dirigida per Emilio Martínez Lázaro (2015); *Requisitos para ser una persona normal* dirigida per Leticia Dolera (2014); *Ocho apellidos vascos* dirigida per Emilio Martínez Lázaro (2013); *Kamikaze* dirigida per Alex Pina (2013); *Los amantes pasajeros* dirigida per Pedro Almodóvar (2012); *Que se mueran los feos*, de Nacho G. Velilla (2009); i *Los abrazos rotos*, de Pedro Almodóvar (2008), entre d'altres.

A la televisió ha participat a les sèries: *Fenómenos*, *Policías* i *El botones Sacarino* (Antena3), *Aída* i *Sietevidas* (Telecinco), *El club de la comedia* (La Sexta), entre d'altres.

Ha rebut els premis Faro de Plata del Festival de cinema de L'Alfàs del Pi i el Premi d'Honor del Festival de cinema d'Alacant per *La puerta abierta* (2016), el Premi Goya a la millor actriu de repartiment per *Ocho apellidos vascos* (2015), el Premi Max per *Falstaff* (2011) i *La tortuga de Darwin* (2009), el Premi Valle-Inclán per *Juicio a una zorra* (2011) i *La tortuga de Darwin* (2009); l'ABC al teatre espanyol per *La tortuga de Darwin* i *Auto* (2008); el Premi Ondas, el Fotogramas de Oro, el Premi TP i Premi Unión de Actores a la millor actriu per les sèries *Aída* i *Sietevidas*.

Mireia Aixalà

Llicenciada en art dramàtic en la especialitat interpretació per l'Institut del Teatre de Barcelona l'any 1997. Diversos cursos d'interpretació, veu, teatre musical i gest, entre d'altres al Col·legi del Teatre, Àrea i La Fura dels Baus.

En teatre destaquen les seves interpretacions en *Un altra pel·lícula* dirigida per Julio Manrique (Teatre Borràs, 2015); *El curiós incident del gos a mitjanit* dirigida per Julio Manrique (Teatre Lliure, 2015 a 2017); *Un jeta dos jefes* de Richard Bean dirigida per Alexander Herold i Paco Mir (Teatre Victoria, 2014); *Àlies Gospodin* de Philip Löhle dirigida per Moises Maicas (Sala Beckett, 2013); *Senyoreta Júlia* de Patrick Marber dirigida per Josep Maria Mestres (Teatre Romea, 2012); *Quien teme a Virginia Woolf?* de Edward Albee dirigida per Daniel Veronesse (Teatre Romea i Teatre La Latina, 2011-2012); *Llum de guardia* de Sergi Pompermayer dirigida per Julio Manrique (Teatre Romea, 2011); *Cosas que hoy decíamos* de Neil Labute dirigida per Julio Manrique (Sala Beckett, 2010; Teatre Villarroel, 2011); *L'hort dels cirerers* d'Anton Txèkhov, amb versió de David Mamet i dirigida per Julio Manrique (Teatre Romea, 2010-2011); *Tres dones i un llop* de Javier Daulte dirigida per Carol López (Teatre Villarroel, 2010); *Product* de Mark Ravenhill dirigida per Julio Manrique (Sala Beckett, 2009); *El ángel exterminador* de Luis Buñuel dirigida per Joan Ollé (Teatre Grec, 2009); *Només sexe* de Daniela Feixas dirigida per Juan Carlos Martel (T.G.B., 2008); *La forma de les coses* de Neil LaBute dirigida per Julio Manrique (Teatre Lliure, 2008 – 2009); *Una maleta, dues maletes, tres maletes* de Claude Maigner dirigida per Abel Folk (Teatre Condal, 2007); *Who is P?* dramatúrgia d'Albert Tola a partir de textos de Passolini, dirigida per David Selvas (Teatre Lliure, 2006); *Temptació* de Carles Batlle dirigida per Rafael Duran (T.N.C., 2004); *El club de les palles* de Albert Espinosa dirigida per Toni Casares (T.N.C, 2004); *Julio César* de William Shakespeare dirigida per Àlex Rigola (gira europea, Festival d'Almagro, Madrid, 2003-2004); *El Cafè de la Marina* de Josep Maria de Sagarra dirigida per Rafel Duran (T.N.C., 2003); *Victor o els nens al poder* de Roger Vitrac dirigida per Joan Ollé (Teatre Lliure, 2002); *Woyzeck* de Georg Büchner dirigida per Àlex Rigola (Teatre Romea, 2001); *Vides Privades* de Noël Coward dirigida per Paco Mir (Teatre Borràs, 2000); *Els tristes camps d'Asfòdels* de Patrick Kermann dirigida per Pascale Henry (Festival Internacional de Sitges, 2000); *L'estiuig* de Carlo Goldoni dirigida per Sergi Belbel (T.N.C., 2000); i *L'Heroi* de Santiago Rusiñol dirigida per Ferran Madico (Teatre Romea, 1999), entre d'altres.

A la televisió ha intervингut en sèries com *Kubala, Moreno i Manchón, Sagrada Família, Infidels* i *Temps de silenci* de TV3. En cinema ha participat a la pel·lícula *Xtrem*, produïda per Animal Films.

Dir. Abel Folk i Joan Riedwig.

Ha rebut el premi Ercilla en la categoria de millor actriu revelació per *Quien teme a Virginia Wolf* (2014).

Francisco Reyes

Llicenciat en Interpretació per la RESAD de Madrid. Després de treballar en muntatges com *Roberto Zucco i Vivir como cerdos*, i amb Nacho Cano al *Himno Olímpico Madrid 2012*, es trasllada a Nova York al 2004. Des de llavors viu entre EEUU i Espanya, i treballa tant en anglès com en espanyol. A Nova York produeix i interpreta textos d'autors espanyols com, entre d'altres, *Zanahorias (Carrots)*, d'Antonio Zancada, estrenada al The Duke on 42nd Street Theater de Broadway, que es va convertir en el muntatge en espanyol més premiat a Nova York al 2007. Al 2008 va participar al Festival d'Almagro amb una versió bilingüe de *La vida es sueño*, de Calderón. Al 2009 va interpretar el personatge de El Comandante en l'estrena nord-americana i novaiorquès de *Himmelweg (Way To Heaven)*, de Juan Mayorga, que es va presentar a Manhattan durant dues temporades i va ser calificada com a "Favorita de la crítica" per *The New York Times*. El seu últim muntatge a Nova York ha estat *Ay, Carmela!* de Sanchis Sinisterra.

En cinema i televisió a Espanya, interpreta actualment un personatge fixe, a *Vergüenza* (Movistar+, estrena en 2017), i ha participat en episodis de *Periodistas* o *El comisario*. A EEUU ha participat a la pel·lícula *The Cookout 2* i al curt *Frank & Barry*. També a Nova York, va rodar el curtmetratge *Circus*, escrit i dirigit per Pablo Remón, guanyador del Millor Curt al Festival Internacional de Huesca, entre altres premis. Al 2010 i 2011 va ser nombrat Millor Actor per la Organització Hispana d'Actors Llatins de Nova York. Al costat de Pablo Remón, ja a Espanya, ha treballat a les obres *La abducción de Luis Guzmán* i *40 años de paz*, aquesta última, nominada a Millor Autoria Revelació als Premis Max 2016. El seu últim curt, *El Fracaso* de Daniel Remón, inaugurarà el Festival de Curts de Medina del Campo al 2017.

